

Zápis z obhajoby disertační práce Mgr. Lenky Mundeové

Studentka: Mgr. Lenka Mundeová
Datum narození: 19. 4. 1987
ID studia: 89208708
Studijní program: Filologie
Studijní obor: Translatologie
Název práce: Překlad prostředků mluvenosti v beletrii. Stoletá historie překladu Maupassantovy povídky *Ivrogne*
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Školitel: doc. PhDr. Tomáš Duběda, Ph.D.
Oponenti: PhDr. Jovanka Šotolová, Ph.D., Mgr. Kateřina Drsková, Ph.D.

Datum obhajoby: 29. 9. 2016
Místo obhajoby: FF UK, Ústav translatologie, Praha 1, Hyberská 3, místnost č. 212
Termín: 15:00
Předsedkyně komise: prof. PhDr. Jana Králová, CSc.

15:02 Předsedkyně komise prof. PhDr. Jana Králová, CSc. zahájila obhajobu, představila sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Přítomným pak představila studentku Lenku Mundeovou.

15:05 Školitel seznámil přítomné stručně se svým hodnocením studia Lenky Mundeové a její disertační práce, které uvedl ve svém písemném vyjádření.

15:10 Lenka Mundeová seznámila přítomné s tezemi své disertační práce. Sdělila zejména:

1. Cíle práce – zachytit tendence uměleckého překladu uplatňované při převodu prostředků mluveného jazyka z francouzštiny do češtiny, a to od prvního desetiletí 20. století do 90. let 20. století.
2. Důvody, proč byla zvolena právě Maupassantova povídka *Ivrogne*.
3. Informace o struktuře disertační práce.
4. Popis rozdílů ve stratifikaci prostředků mluvenosti ve francouzštině a češtině a usouvztažnění mluvenostních variet obou jazyků.
5. Popis metodologie: zohlednění „kritického rámce“ analýzy (*critical framework* v terminologii L. Hewsona).
6. Souhrn kapitoly věnované nástinu vývoje překladatelských norem od konce 19. do konce 20. století.

7. Souhrn kapitoly věnované vývoji mluvenosti v české beletrii od konce 19. do konce 20. století.
8. Souhrn kapitoly věnované translátologické analýze zdrojového textu a použitým slovníkům a sekundární literatuře.
9. Souhrn kapitoly věnované mluvenostním prvkům ve zdrojovém textu.
10. Souhrn kapitoly věnované mluvenostním prvkům v překladu Pavla Projsy.
11. Souhrn kapitoly věnované mluvenostním prvkům v překladu Lud'ka Kárla.
12. Shrnující srovnání jednotlivých překladů z hlediska typu a počtu použitých mluvenostních prostředků.
13. Souhrn závěru disertační práce.

15:25 Oponent Mgr. Kateřina Drsková, Ph.D seznámila přítomné s hlavními body svého posudku se závěrem, že doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě. Položila doktorandce tyto otázky: jakým způsobem chápe autorka práce kontextovou expresivitu? Proč jsou některé výrazy přiřazeny k hovorovým, ačkoli pro toto zařazení není opora v dobových slovnících?

15:30 Oponent PhDr. Jovanka Šotolová, Ph.D. představila přítomným podstatný obsah svého posudku se závěrem, že taktéž doporučuje předloženou disertační práci k obhajobě.

15:34 Lenka Mundeová reagovala na posudky oponentů a jejich položené otázky:

„Připouštím, že třídění některých slov a slovních spojení (a např. jejich řazení k hovorovým výrazům) může vyvolávat otázky. Ne všechny prameny k posuzování jednotlivých jazykových jevů se ukázaly být zcela spolehlivé. Např. v Příručním slovníku jazyka českého, který jsem používala pro analýzu nejstaršího překladu, nebylo možné některé výrazy ve slovníku dohledat, u jiných výrazů nebyly úplné jejich stylové charakteristiky. V několika málo případech jsem se musela uchýlit k subjektivnímu hodnocení. Pro klasifikaci těchto ‚slovníkově nezařazených‘ výrazů jsem si vypracovala algoritmus, resp. systém pravidel (v práci je uveden na straně 103), kterým jsem se řídila ve všech analýzách českých překladů.

Z hlediska expresivity byly v práci vyčleněny dva typy prostředků – prostředky inherentně expresivní a prostředky nazvané jako ‚výrazy s kontextovou expresivitou‘. Druhá jmenovaná skupina zahrnuje veškeré výrazy, jejichž sepnutí s kontextem je těsnější, tj. nejen prostředky kontextově expresivní, ale i výrazy, jež řadí Jaroslav Zima k adherentně expresivním. (viz *Expresivita slova v současné češtině*). V několika případech by bylo obtížné vést hranici mezi slovy tzv. adherentně expresivními a kontextově expresivními. Třídění výrazů z hlediska

expresivity se však nepromítlo do statistického ani celkového hodnocení překladů. Jeho účelem bylo zpřehlednit (rozdělit do více sekcí) seznam lexikálních mluvenostních prostředků.“

15:40 Předseda komise zahájil diskusi.

Prof. PhDr. Jana Hoffmannová DrSc.: „Jaký je význam označení ‚kontextová hovorovost‘? Můžete tento pojem vysvětlit?“

L. Mundeová: „Jedná se o mé vlastní označení. Jako kontextově hovorové označuji výrazy, které jsem identifikovala jako mluvenostní prostředky, a to zejména na základě kontextu, v němž jsou užity. Těmto výrazům nepřisuzují slovníky žádný stylistický marker (výrazy nezařazené). Jedná se však zpravidla o prostředky dehonestací, důležité pro emocionální vyznění povídky poukazující na neformálnost či pokleslost hovoru. Zároveň nejde o slova vulgární či obecně česká. Tyto výrazy byly ve statistikách započítány k prostředkům slovníkově hovorovým. Odtud název ‚kontextově hovorové výrazy‘.“

PhDr. Jovanka Šotolová, Ph.D.: „Nevědla vás k zařazení těchto výrazů k hovorovým i analogie s francouzštinou?“

L. Mundeová: „Do určité míry ano. Francouzské výrazy s uvedenými rysy (neformálnost, pokleslost...) odpovídaly obvykle rovině *familier* (tj. rovině odpovídající v češtině hovorové vrstvě). Je na místě podotknout, že třídění francouzského lexika na základě dobových referenčních příruček, tzn. francouzských slovníků 19. století, se ukázalo být snazší než klasifikace lexikálních prostředků českých překladů. Takřka žádné mluvenostní prostředky nepostrádaly podle výkladového francouzského slovníku 19. století stylovou charakteristiku. Lze to odůvodnit delší slovníkářskou tradicí ve Francii a propracovanějšími lexikografickými postupy ve starších francouzských slovnících.“

Prof. PhDr. Jana Hoffmannová DrSc.: „V tezíh disertační práce uvádíte, že v dialozích jsou obsaženy prostředky určené pro nápodobu řeči opilce. O jako prostředky se jedná?“

L. Mundeová: „Jde zejména o prvky mluvené syntaxe: parcelované a nedokončené výpovědi, postupně upřesňovaná vyjádření apod. Tyto prvky ve svém překladu zdařile napodobila Dana Melanová.“

Prof. PhDr. Jana Hoffmannová DrSc.: „V disertaci jste uvedla, že povídka *Ivrogne* působí v podání Melanové co do volby nespisovných prostředků čtivě, přestože překladatelka přistupuje k těmto prostředkům umírněněji a snaží se tak povídce ponechat ‚patinu příběhu odehrávajícího

se v 19. století“. Překlad Dany Melanové jste označila jako kompromis. Považujete kompromisní řešení Melanové za vyhovující?“

L. Mundeová: „Ano, Melanové se celkově podařilo napodobit mluvenost originálu, aniž by experimentovala se substandardními a expresivními prvky jako její předchůdce Luděk Kárl. Melanová volí mluvenostní prostředky uvážlivěji. Ovšem v několika málo případech se s řešením Melanové plně neztotožňuji. Některé pasáže v její verzi působí podle mého názoru příliš knižně.“
Doc. PhDr. Miroslava Sládková, CSc.: „Jak hodnotíte nářeční varianty (moravismy) v překladu Františka Sekaniny?“

L. Mundeová: „Z dnešního hlediska jde o silně příznakové řešení. V současné době se jeví využití nářečních prostředků pro substituci nespisovných útvarů cizích jazyků jako nežádoucí. Převládajícím prostředkem pro převedení stylizací nespisovnosti je obecná čeština. Sekaninovo řešení však nelze z hlediska doby, v níž překlad vznikl, zcela zavrhnout. U Sekaniny jsou nářeční varianty pokusem naznačit v textu mluvenost. Díky nim působí překlad ‚mluveněji‘ než předešlá Projsova verze překladu. Nářeční prvky se navíc v Sekaninově verzi neobjevují příliš často, ale jen náznakově.“

15:50 Předsedkyně komise na závěr podotkla, že práce Lenky Mundeové zapadá do současného trendu translatického bádání – tento trend spočívá v empirickém a potažmo lingvistickém obratu, to znamená, že jazyk se opět dostává do popředí translatického badatelského zájmu. Následně předsedkyně komise ukončila samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.

Předsedkyně komise seznámila studentku a přítomné s výsledkem obhajoby: Z pěti členů komise přítomni čtyři, z toho čtyři kladné hlasy. Obhajoba disertační práce byla klasifikována hodnocením prospěla.

Zapisovatel: Mgr. Dmitriy Timofeev

Jméno a podpis předsedy komise:

Jméno a podpis dalšího člena komise: